

Nyulásziné dr. Straub Éva

1946–2022

2022. április 15-én hunyt el Nyulásziné dr. Straub Éva, aki hosszú éveken át nem csak munkatársam, felettesem volt közös munkahelyünkön, a Magyar Országos Levéltárban, de jó baráti kapcsolatba is kerültünk az együtt töltött évek alatt. Éppen emiatt sok emlék kavarg bennem, munkanapok, órák, percek képei, s a hosszú telefonbeszélgetések már nyugdíjas korunkból. Nem tudom a sok együtt töltött időt egy rövid emlékezésbe sűríteni, inkább csak képek villannak fel, és előrebocsátom, hogy Éva életútja ismertetésén túl ez egy nagyon szubjektív búcsú egy szeretett, régi kollégától és baráttól.

Éva 1946. szeptember 11-én született Szegeden, értelmiségi családban. Gyermekkor – Mária nevű nővérével együtt – Budapesten telt. Édesapjuk az ismert tudós, akadémikus Straub F. Brúnó, 1985–1990 között országgyűlési képviselő és a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának utolsó elnöke (1988–1989) volt.

Straub Éva 1961-ben kezdte meg tanulmányait az Eötvös József Gimnáziumban, majd érettségi után nyolc hónapot az Országos levéltárban töltött mint kisegítő levéltáros. 1966 és 1971 között az ELTE BTK hallgatója volt. Tanulmányait német és történelem szakon kezdte meg, majd a németet elhagyva hároméves levéltár szakot végzett. Egyetemi tanulmányai után megkezdte a munkát az Országos Levéltárban. Doktori fokozatát summa cum laude minősítéssel 1977-ben szerezte meg szintén az ELTE-n. Közben családot alapított, 1973 januárjában kötött házasságot Nyulászi Gáborral, két gyermekük született. 1981-től tanított az ELTE levéltár szakán, 1984-től pedig levéltári szakfelügyelőként is tevékenykedett.

Munkahelyén 1980-tól a Feudalizmus kori osztály megbízott, majd 1985-től kinevezett osztályvezető-helyettese volt, és a Nagykutató is hozzá tartozott. Vezetői feladatai mellett az 1526 utáni gyűjtemény referense volt. Később, 1992-től a Magyar Országos Levéltár akkor újonnan szervezett III. osztályát, a Családi levéltárak és gyűjtemények osztályát (ma Magánlevéltárak és gyűjtemények osztálya) vezette mint főosztályvezető. Korábbi szervezeti egységét is segítette, vezetőtársa távollétében kétszer is irányította pár hónapig az I. (Feudalizmus kori) osztályt (1993, 1999).

2006-ban vonult nyugdíjba, de 2008. július 31-ig még tovább dolgozott főosztályvezetői feladatait is ellátva. 2009. március 31-én vonult vissza végleg a napi aktív levéltári munkától, de tagja maradt a Kulturális Javak Bizottságának (KJB), annak a kilenctagú szakmai tanácsadó testületnek, amely a kulturális javakkal kapcsolatos egyes elsőfokú hatósági, illetve egyéb szakmai döntések előkészítésében működött közre, s a kulturális javak, közte a levéltári anyagok védetté nyilvánítását készítette elő.

Éva a levéltári tevékenység mellett a Turul történeti segédtudományi folyóirat főszerkesztője is volt 1992 és 2010 között. Több egyesület munkájában vett részt: a Magyar

Történelmi Társulat tagja volt (1972-től), s a Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság újraalakulásakor ő is ott volt az alapítók között. Egy időben alelnöke is volt a Társaságnak.

A hivatali munka mellett számos publikáció is fűződik a nevéhez, de legtöbbször talán az Öt évszázad címerei az Országos levéltár címereslevelein című kötetről emlékezhetünk rá. (E kötet alapul szolgált később a Magyar Nemzeti Levéltár Címereslevél-adatbázisához.) Szakmai munkáját több alkalommal is elismerték, a Pauler Gyula-díjat 2002-ben, a Széchényi Ferenc-díjat 2007-ben nyerte el.

A levéltárnak Éva életében meghatározó szerepe volt. Rengeteg tudást szívott magába az egyetemi tanulmányok során, ugyanakkor a levéltárban is kutatott és tanult. A régi kollégák, akik már évtizedek óta dolgoztak előtte a MOL-ban, érdeklődését látva adták át neki tudásukat. Emlékszem arra is, hogy a „nagy öregek” mindig tisztelettel és kedvesen beszéltek róla. Érdeklődése, történelemszeretettel párosulva a levéltári anyag egészét könnyen megközelíthetővé, érdekessé tette számára. Természetesen, volt azért kedvenc témája, amelyről sokat beszélgettünk, és a címereslevelekről tőle tanultam meg mindent, ami a saját munkámhoz szükséges volt. Magyarázataihoz, levéltári óráihoz címerrajzokat készített, ami nem biztos, hogy levéltáros feladat, nagyon precízen és pontosan minden fontos információt feltüntetett. Sokan fordultak hozzá tanácsért címertervezéssel kapcsolatban, például települési címerek esetében is.

Különféle nehéz munkaszervezési kérdések, kollégák emberi problémáinak megnyugtató módon történő segítése, valamint a sok tudományos szintű eldöntendő kérdés határidős megválaszolása mind-mind nyugodtan, határozottan és tárgyilagosan megoldott feladattá vált, ha ő foglalkozott vele. Csodáltam a munkabírását. Saját munkaterülete, valamint kutatási területe mellett a levéltári vezetők és dolgozók munkáját is maximálisan segítette. Ez sajnos azzal járt, hogy soha nem járt ebédelni, még ezt az időt is hivatalos dolgokra fordította.

Nem csak az irodájában ülő levéltáros volt. Sokat járt a raktárakba, minden anyagot ismert, nemcsak a hozzá tartozókat, hanem más osztályok iratait is. A levéltárban kiállításokat is szervezett, különböző közművelődési feladatokat látott el a napi munka mellett, mivel akkor még nem volt külön osztály e feladatra. A kiállításokhoz katalógust is kellett készíteni, amelynek szerkesztési feladatait is szívesen végezte. Mindig nyugodt és udvarias volt – időséssel fiatalokkal egyaránt – még akkor is, amikor az utolsó percben készült el valaki a munkájával. Kérései határozottak voltak, pontosan fogalmazta meg az elvégzendő feladatokat, ugyanakkor nem marasztalt el senkit. A levéltáros hallgatónak szóló óráin túl, amelyekre mindig precízen felkészült, tartott épületbemutatót is; egy ilyen alkalomról színvonalas TV-felvétel is készült.

A levéltár gyakran küldte különféle problémás ügyekben tárgyalni az intézmény érdekében. Ezekre az alkalmakra is nagyon pontosan, minden részletre kiterjedően felkészült. Az én munkaterületemhez tartozó védetség indoklásoknál közvetlenül is megfigyelhettem, hogyan készült fel a bizottság (KJB) tagjainak meggyőzésére. Nem egyszer kemény harcot vívott a magyar történelem fontos dokumentumainak megmentéséért, amennyiben a MOL-nak nem volt lehetősége, hogy gyűjteményébe megvásárolja azokat.

Kiemelten figyelte a címereslevelek gyarapítását, valamint a középkori oklevelek magántulajdonostól és antikváriumoktól történő megvételét. Nehéz volt a felpörgő piaccal és árakkal versenyezni, mivel nem állt korlátlan lehetőség a levéltár rendelkezésére. E téren sokat dolgoztunk együtt, s én is tapasztalhattam, hogy Éva megbízott a munkatársaiban. Az éves tervekben meghatározott munkafolyamatainkat egyénien végeztük. Soha nem sürgetett senkit, mivel tudta, hogy melyik tevékenység milyen időráfordítást igényel.

A tervmunkán kívül számtalan váratlan feladattal is meg kellett birkóznia. Komoly nagy kihívást jelentett a levéltár életében például az évtizedeken keresztül csak csomókban lévő iratok savmentes dobozokba való helyezése. Ez a munkafolyamat is előretérvezést igényelt, s mivel a levéltár egész anyagát ismerte, ő fogta össze ennek legnagyobb részét. Hasonló nagy szervezési és koordinálási feladat volt az osztályhoz tartozó raktárak felújítása, aminek lebonyolítását nagyon szakszerűen irányította.

A folyamatos értekezletek, munkamegbeszélések a kedvenc kutatási területétől vették el az időt, ezért nyugdíjas korára a félbemaradt munkák befejezését tervezte. Magánemberként a kutatás, írás mellett könnyedebb kikapcsolódást jelentett számára a kertészkedés és a kártyázás. Nyugdíjasként is dolgozott szinte minden nap, nem csak saját írásain, de édesapja hagyatékát is feldolgozta a Szegedi Egyetem kérésére. További terveit a súlyos, kegyetlen betegség akadályozta meg, de élete példaértékű lehet számunkra.

Az íróasztalnál ülve az elmaradhatatlan cigaretta a kezében és a kávé, ami csak félig fogyott el, mert jött egy telefon, vagy kopogtatott valaki, az akták hegyei, amelyek problémákat rejtegettek, megoldandó feladatokat, nem csak a konkrét levéltári iratok tekintetében. Így látom magam előtt Évát, ha közös levéltári napjainkra gondolok, és sajnálom, hogy a mai kollégák közül kevesen ismerhették már személyesen. Szeretettel megőrzöm emlékét!

Dr. Péntekné Unghváry Mária

Képek a Konkoly-Thege család irataiból
(Fotók: Lantos Zsuzsanna, MNL)

„Kurtakesz. Meth, de, imalamb, Pestonkba, es gesemalita/punk,

Fase 22. / 2.

176 y Pesthy James, Pesthy kelara, Gyeres Viles Huzo Imre es
koline barastarsa, es Pesthy kata Gyeres Viles kovacs is Gyogyta
Huzo tarsa magunkse, penul Gyeres Pesthy Andras es kielemen
Andras vi nagy mint Nchay Juben et Gyogyta Pesthy Anna
Aty akfia, maga barastar, fulesed Imre diannak Barontis es Legia
timus kora se penul perigh Ugia mi megy Nereged Pesthy Ja
mes es Huzo Imre es koline kivil adakta Plemistoni ari u/punko
mellet Nchay Gyeres, es Viles Pesthy Andras Jullas Nchay
Gyemley es kivele, endo keppen Nchay Gyeres, Barontis
kata kognak kurtari, dalyuk es lavelunkattal advan tud
tara mindentek az kurtak illik. Hozgy Gyeres Viles Kovacs
ky Lashlo vi belyillese, Aty akfia magis kerepen bennun
Ket Nemes diannak daram gyedon kurtakesziben leuo Pestonko
rol nagy is suestonkol, es gesemalita punkrol megh alludian es
kline a elunk Huzo, Jar es Loven frintokba megy summe, s vala
mireni fupunk, suestonk, es gesemalita punk volt azon magis kurt
take sziben / ad mint tudnaituk emleket Nchay Atyunkba egy / fiv
gesent vala Athas diawal let dursjobul se, se obrenak / ara juoch
onkot es Gesemalita punkot adur, es cadatuk megsint bog fulesed / punk
fianak kurtok, Lashlo kurtak, es kedve, daryas dardnak Nchay etes, stat
vany deryia daryak, es mind ket azon leuo es leido daryas dardnak, es
suestonnak nem a flevakad abba semminemio fust magunknak es sueston
vinknak sot megsint mind / kint abba leuo Gesemalita punkot kurtommi
Plemistoni daryas fiv vint habit es kline es meghist kedve, Huzo as Jar
fara mind ket azon leuo deryas, es suestonka transferallunk etres
deniallyuk advan telte elbatalomat, es fualtast caligim fute nagy esende
a mindy Pestonk mellet / a semminemio kurtak, es gyogyta
volt azon kurtake sziben / az daryas dardnak es aktualy / daryas
kel ahar daryas, etes, ahar daryas kurtak magis fias dardnak, es ta
radigawat dardnak bafak, es dardnak bafak, azon kurtak sziben leuo
Jupunkrol.

Pest
Pest
Pest

Huzo Imre és társai 350 forintért eladják Kurtakesziben lévő ingatlanjukat Konkoly Lászlónak és feleségének, nemzeti Hatvany Teréziának, 1699. (HU-MNL-OL-P 2378-1.-1.-22.-2)

Kihirdettem a mi napon Budapest 1816. február hó 19. napján

72 sz. -

284

Másolat. Végrendelet. Balaton údai atátság Sz. Pörnyé György
I. kerületi közjegyzőnek; ha esély Pörnyé György akkor vagy más
éne vagy más nem lenne közjegyző, úgy atátság Pörnyé György
Lendvay közjegyzőnek vagy bármely más közjegyzőnek. Pörnyé
György önkéntes. - Végrendelet.

Végrendelet, hogy ezen végrendeletem t. ep. elnevelés iránt, amit az
alulírott két gyákosok orvosi tudása is elgőge bizonyít, any-
nyival inkább, mert mindkettővel, jelekkel parati viszonyban el-
személyes gondolkodás módomat elgőge ismerik, s azokkal
meg ért is kijelentem, miszerint elhatározásom tisztán, s eggy-
értés parati akaratomból minden befolyásból mentes társ állva
Bár jó tudom, hogy hozzá tartozásomnak ezen végrendelet elfogad-
sággal nem lesz kedvére, de feltéve, hogy, s ahannak remény-
leni, hogy emlékeimnek annyit megterjedik, sőt meg is érdemelnék
tőlük, hogy utolsó elhatározásomban ne gáncsozom, s elgőge-
nek meg orvosi s gáncsozódással amelyet életemben rezerintettél
mindannyian.

1) Ezen végrendelettel egy régebben készült végrendeletem érvényes-
lenni válik, annyival inkább, mert abban az O. Gyallai éri bir-
tokról is nem rendelkeztél, amelyet áskoztam az államnak ad-
mánságom, s ma már nem az érvény.

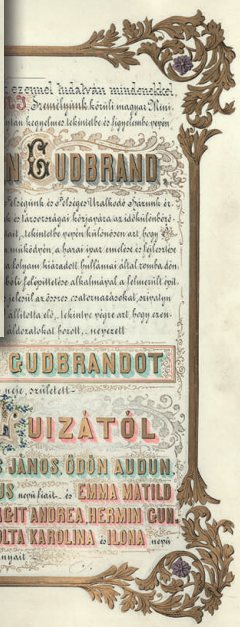
2) A Környe / Komárom megye Tatabánya / telek egy lakosságban fog-
lalt Nagy Tanyai birtokom, mely ott a 145-ik szám alatt szerepel,
afelől bármely más számk fordulásnak is ott áll, az ezen vég-
rendelet értelmében mit sem változtatam, mert a Tanyai birtok-
kom külső és belső dolgokkal együtt csakis egybe tartozik, - megér-
a lakóházzal, kerttel - úgy mint van közel 100.000 székerez-
forintot a jelen állapotában, mivel ezidő szerint annál is
végrendeletet orvosi, a Tanyai városban közösen utáni keres-
süket eszközölnek, s nem kéthadnak rajta, hogy fogynak is ha-
lálni, ami is a birtoknak értékét legalább 30 százalékkal
csökkentheti. Ezen Tanyai birtokomra egy boldogult

P 2378-1-1-28-18.

ho 19. napján
F. J. J. J. k.
ermé 1. k.
év óta mint
s ezidő szerint
legritkább
egy kiváló ep
szemlékező
magasabb
ho 9. em.
m 1. k.
hegyi kerület
merőre, de
szere vele,
alkalmazá-
rossi meg
k. Budapest
s k. k. k.
bizonyítom,
tink áll,
sam) intem
és fize
rege
mt legi
P. Gyalla
er. József
- Miklós
3.

Konkoly-Thege Miklós csillagász végrendeletének másolata, 1902. (HU-MNL-OL-P 2378-1-1-28.-18.)

Ferenc József magyar nemességet, címet és a "saági" előnevet adományozó oklevele Gregersen Gudbrand részére, 1884. 09. 04. (HU-MNL-OL-P 2378-1.-1.-32.-A-66.-1.)

A Levéltári Szemle szerzőinek figyelmébe!

A Levéltári Szemle aktuális közlési és hivatkozási szabályzata elérhető az archivportálon:

http://www.archivportal.hu/media/uploads/lasz_szerzoi_utmutato_2022.pdf

Kérjük jövőendő szerzőinket, hogy tanulmányuk elkészítésénél e szerzői útmutatót vegyék figyelembe!

A borítón:

II. Ferdinánd címerlevele Fodor Márton részére, 1634. 03. 25.
(Fotó: Lantos Zsuzsanna)

Illusztráció A Konkoly-Thege család iratanyaga című tanulmányhoz

450 Ft

WWW.ARCHIVPORTAL.HU/LEVELTARI-SZEMLE